Nuorisoalan asiantuntijalausunto sivistysvaliokunnalle lapsiasiavaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle 2026

Asia: K 1/2026 vp Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2026

Teema: Sivistysvaliokunnan hallinnonala

Nuorisoala ry *edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa sekä kouluttaa, palvelee ja tuo yhteen järjestöissä, kunnissa ja seurakunnissa työtä tai vapaaehtoistyötä tekevät nuorisoalan toimijat. Nuorisoalan jäseninä on yli 130 nuorisojärjestöä ja muuta nuorisoalalla toimivaa yhteisöä – käytännössä kaikki Suomessa toimivat nuorisoalan järjestöt.*

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Kiitämme valiokuntaa mahdollisuudesta lausua.

Ilman nuoria meillä ei ole tulevaisuutta: ei veronmaksajia, uusien innovaatioiden keksijöitä, vastuunkantajia tai huolenpitäjiä vanhemmista ikäpolvista. Nuorten laiminlyömisellä on kohtalokkaat seuraukset paitsi inhimillisesti myös kansantaloudellisesti. Tulevaisuuden Suomi voi vain yhtä hyvin kuin nykypäivän nuoret.

Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle sisältää neljä ehdotusta:

- lapsen edun ensisijaisuus on sisällytettävä perustuslain perusoikeussäännöksiin
- lasten ja nuorten päihde- ja mielenterveyspalveluihin on luotava yhtenevät rakenteelliset ratkaisut ja työnjako kansallisella lainsäädännöllä,
- Suomeen on perustettava lapsipolitiikan arviointineuvosto, määriteltävä lapsipolitiikan seurannan indikaattorit ja luotava niitä varten tietokanta sekä
- lastensuojelulain kokonaisuudistus on koottava palasista taitavasti ja viivytyksettä.

Nuorisoala kannattaa lapsiasiavaltuutetun ehdotuksia ja toivoo ensisijaisuusperiaatetta sekä arviointineuvostoa ulotettavaksi myös nuoriin. Keskitymme lausunnossamme sivistysvaliokunnan hallinnonalaan.

Yleistä

Lapsiasiavaltuutettu nostaa kertomuksessaan esille lapsivaikutusten arvioinnin kehittymistä lapsistrategian mukaisesti ja kiinnitämme huomiota siihen, että lapsivaikutusten arviointien tekeminen on kehittynyt viime vuosina suotuisampaan suuntaan, mutta niiden laadussa ja vaikutuksissa päätöksentekoon on edelleen paljon kehitettävää. **Nuorisoala korostaa**

Nuorisoala
Nuorisoala ry
Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi

lapsiasiavaltuutetun tavoin tiedolla johtamisen tärkeyttä ja kannustaa poliittisia päättäjiä hyödyntämään vaikutusten arviointeja myös päätösten tekemisessä, jotta poliittisilla päätöksillä edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia ja tulevaisuususkoa edistäviä toimia.

Nuorisoala on jo aiemmissa lausunnoissaan pitänyt tärkeänä, että lapsivaikutusten tekemisen lisäksi **otetaan käyttöön myös laajemmin nuorivaikutusten arviointi,** sillä usein päätöksenteossa ja vaikutusten arvioinnissa jää erityisesti nuorisolain mukaisesti myös päätösten vaikutukset nuoriin aikuisiin huomioimatta.

Koulutus

Vuoden 2025 Nuorisobarometrin mukaan 53 prosenttia nuorista kokee paineita koulutuksen saamisesta. Nuoret ovat samalla hyvin tietoisia koulutuksen merkityksestä tulevalle yhteiskunnalliselle asemalleen, ja tämä vaikuttaa suoraan heidän itselleen asettamiinsa koulutustavoitteisiin. Nuoret ovat yleensä luottavaisia tavoitteidensa saavuttamiseen, ja 77 prosenttia pitää koulutusta tärkeänä välineenä hyvään työhön, palkkaan ja asemaan.

Suurin osa nuorista myös tavoittelee korkeakoulututkintoa: 47 prosenttia yliopistotutkintoa, 22 prosenttia ammattikorkeakoulututkintoa ja 12 prosenttia tohtorintutkintoa.

Lapsiasiavaltuutetun kertomuksen koulutusta käsittelevässä osuudessa nostettiin esiin erityisesti koulutuksen eriytymisen lisäksi myös oppimistulosten kehittyminen. **Nuorisoala jakaa lapsiasiavaltuutetun tavoin huolen koulutuksen eriytymisestä.**

Kuten lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa todetaan, vuoden 2022 kertomuksessaan antama ehdotus, jossa esitettiin että Suomen koulutuspolitiikan resurssit tulee jatkossa turvata yli hallituskausien sitoutumalla muiden Pohjoismaiden rahoitusta vastaavaan ja selkeästi määriteltyyn rahoitustasoon, on vielä toteutumatta ja Nuorisoala pitääkin tärkeänä, että tätä tavoitetta edistetään päätöksenteossa edelleen.

Oppilaiden ja koulujen väliset osaamiserot ovat yhteydessä perheiden ja alueiden eriytyviin koulutuksellisiin, taloudellisiin ja sosiokulttuurisiin resursseihin. **Suomalaisten peruskoulujen sisäiset osaamiserot ovat suuremmat kuin koskaan aiemmin ja suurimmat muutokset ovat vuoden 2012 jälkeen tapahtuneet muualla kuin pääkaupunkiseudulla.** Alueellisesti suurimmat erot ovat hyvin pärjäävän Pohjois-Suomen ja heikoiten pärjäävän Itä-Suomen välillä.[1]

Myös nuorten koulutustaso vaihtelee alueiden välillä. Pirkanmaalla 20–24-vuotiaita nuoria vailla mitään peruskoulun jälkeistä tutkintoa on 16 prosenttia nuorista, kun taas Päijät-Hämeessä vailla tutkintoa on jopa 30 prosenttia. Uudellamaalla ja Pirkanmaalla korkeakoulututkinnon on suorittanut lähes 40 prosenttia 25–29-vuotiaista, Kymenlaaksossa ja Kanta-Hämeessä alle 24

[1] OKM 2023; Karvi 2023

prosenttia.[2] Koulutustaso on suoraan yhteydessä työmarkkina-asemaan, joten koulutustasoon panostaminen on myös alueen työllisyyden kannalta tärkeä toimi.

➢ Nuorisoala pitää tärkeänä, että osaamisen eriytymiseen puututaan ja jokaiselle nuorelle varmistetaan jokin ammatillista osaamista tuova tutkinto. Toivomme valiokunnan kiinnittävän lausunnossaan huomiota ja toimillaan vahvistamaan koulutuksen ja osaamisen eriytymiskehityksen umpeen kuromisen merkitystä paitsi alueellisesti myös kansallisesti lasten ja nuorten eriarvoisuuden vähentämisessä.

Mielenterveys- ja opiskeluhuoltoa koskevat palvelut

Mielenterveyskriisi koskettaa erityisesti nuoria, joten myös ratkaisun avaimet löytyvät nuorten hyvinvointiin ja palveluihin panostamalla. Palvelujärjestelmässä on huomattavia eroja hyvinvointialueiden välillä. Nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden saatavuus, käytettävissä olevat resurssit, kustannukset, palveluvalikoima, käyntimäärät, hoitoon pääsyn nopeus, ostopalvelujen käyttö ja palvelujen kuormitus vaihtelevat alueittain.

Lapsiasiavaltuutetun opiskeluhuoltoa koskevassa osuudessa nousi esiin, että runsas puolet 8. ja 9. luokan tytöistä (55 %) ja viidennes pojista (22 %) ilmoitti Kouluterveyskyselyssä 2025 olleensa huolissaan mielialastaan viimeisen 12 kuukauden aikana.

Lisäksi kertomuksessa nostetaan esiin, että kouluterveyskyselyn (2025) mukaan tytöistä 20 prosenttia ja pojista 14 prosenttia koki, ettei ollut saanut apua mielialaan opiskeluhuoltopalveluista, vaikka olisi sitä tarvinnut.

Lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa nousee opiskeluhuoltoa koskevassa luvussa esiin, että vaikka opiskeluhuollon palveluita voidaan pääasiallisesti pitää hyvänä, kaikkia oppilashuoltoon liittyviä palveluita ei ole jokaisella koululla saatavilla. Lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa nousee esiin koronapandemian vaikutukset lasten ja nuorten mielenterveyden haasteisiin. Lisäksi kertomuksessa nostetaan esiin myös Nuorisoalan tärkeänä pitämään kokonaisuuden hallintaa – **lasten ja nuorten palvelujärjestelmää pitää kehittää kokonaisuutena.**

Lapsiasiavaltuutettu ehdottaa kertomuksessaan, että lainsäädännöllä varmistetaan lasten- ja nuorten mielenterveyspalveluihin yhtenäiset kansalliset rakenteet, jota Nuorisoala pitää kannatettavana.

Nuorisoala pitää tärkeänä lisäksi, että:

➢ Kaikki nuoret ovat terapiatakuun piirissä. Nuorille räätälöityjä päihde- ja mielenterveyspalveluja vahvistetaan, palveluita on riittävästi ja ne ovat hyvin resursoituja. Palveluita on tarjolla yhden luukun periaatteella.

[2] Tilastokeskus

- Poliittisten päätösten mielenterveysvaikutuksia arvioidaan.
- Hyvinvointialueet huomioivat nuorten palvelujen kokonaisuuden ja nuorten palvelujen yhteensovittamisen kuntien, muiden hyvinvointialueiden, YTHS:n ja muiden toimijoiden kanssa. Nuorten tarvitsemia palveluja tarkastellaan kokonaisuutena. Palveluista viestitään nuorille tavoittavasti ja palveluiden piiriin hakeutumisen kynnystä madaltaen.
- Tunnistetaan mielenterveyshaasteiden erityispiirteet, juurisyyt ja niiden mahdollinen sukupuolittuminen. Tarjotaan sukupuolisensitiivisiä ja saavutettavia mielenterveyspalveluja.

Helsingissä 16.3.2026

Aleksi Sandroos
Puheenjohtaja

Silla Kakkola
Va. toiminnanjohtaja

Nuorisoala ry

Lisätiedot: Silla Kakkola, silla.kakkola@nuorisoala.fi

Nuorisoala

Nuorisoala ry
Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi